

Madrid, jaren twintig.

[B] **LITERAIR STRATEGO VAN ALMAAR HOGER NIVEAU. VIER ROMANS VAN MIQUEL BULNES**

De Nederlandse schrijver met Spaanse roots Miquel Ekkelenkamp Bulnes (1976) mag de verrassing genoemd worden van de Libris Literatuurprijs 2012. Niet alleen was hij voor de gemiddelde lezer een onbekende naam, ook de lezer die zijn vroegere werk wel kende, had Bulnes' genomineerde boek *Het bloed in onze aderen* niet verwacht. Na drie hilarische, medische en academische satires schreef hij opeens een lijvige historische roman.

Bulnes is van beroep medisch microbioloog en werkte voordien als arts-assistent in een ziekenhuis op de afdeling interne geneeskunde. Zijn eerste uitgever (Bulnes debuteerde bij de spraakmakende, intussen ter ziele gegane uitgeverij Vassallucci) spoorde hem aan over dat milieu te schrijven. In zijn debuut *Zorg* (2003) loopt de lezer mee met een overwerkte dokter in opleiding die twee problemen heeft: haar patiënten en de artsen. Die laatsten doen er alles aan om werk en verantwoordelijkheid van zich af te schuiven. De zorg voor patiënten is afhankelijk van hun humeur, hun temperament en van toevallige secundaire belangen. Dat de patiënt na een ingreep nog een "zinvol leven" kan leiden, is minder belangrijk dan het professionele succes van de chirurg. De ziekenhuiswereld in *Zorg* is vast wel

wat gechargeerd – daar is het satire voor –, maar ook in afgezwakte versie is de realiteit die Bulnes schetst bepaald huiveringwekkend.

Uit Bulnes' derde roman *Attaque!* (2007), die dezelfde setting heeft, valt te onthouden dat de diagnose van een patiënt ervan kan afhangen op welke afdeling van het ziekenhuis er nog bedden vrij zijn. Patiënten van wie de behandeling zowel triviaal als langdurig dreigt te worden, dienen met drogredenen naar andermans afdeling verhuisd te worden. En euthanasie van uitzichtloze patiënten schuiven artsen met plezier eindeloos voor zich uit. Bulnes is lachen, maar niet vrijblijvend.

Bulnes is roman na roman gegroeid. De laconieke toon en uitermate efficiënte notatie – dat woord past hier beter dan stijl – zaten meteen al goed, maar qua verhaalopbouw is er veel veranderd. *Zorg* (2003) is een reeks sketches; in *Lab* (2005) ontspint er zich pas een plot als het boek ruim over de helft is. De humor werd onderstreept met allerlei visuele toeters en bellen: vette letters om nadruk te leggen in dialogen, tekeningetjes, passages in twee kolommen (met links een officiële waarheid, rechts de officieuze), facturen, voetnoten... Vanaf *Attaque!* (2007) worden die uiterlijkheden sterk ingeperkt en in dat boek kun je ook echt een plot ontwaren. *Het bloed in onze aderen* (2011) hoort thuis in een totaal andere categorie.

Attaque is echter de eerste aankondiging dat Bulnes meer in zijn mars heeft. Het verhaal begint in een Nederlands ziekenhuis, maar wordt halverwege verplaatst naar Spanje, waar de hoofdpersoon, Daniël Vliegthart, aan het hoofd komt van een psychiatrisch ziekenhuis. De tijd heeft er stilgestaan voor iedereen, maar niet voor het gebouw. Vliegthart: “Je moet wel gek zijn om je hier op te laten nemen.” Het gaat om een privéziekenhuis, een erfenis van zijn opa. De rest van de familie wil de gronden, gunstig gelegen in Madrid, zo snel mogelijk verkopen aan een projectontwikkelaar. Maar Daniël heeft verschillende redenen om zich aan zijn nieuwe baan vast te klampen. Er ontstaat een ongenadig spelletje stratego. Onderhandelingen en schreeuwende ruzie, dreigementen, intimidatie... Daniël wordt betrap op het bezit van ecstasy die niet van hem is; hij bezorgt zijn neef Arturo, die hij van deze streek verdenkt, een nacht in de isoleercel, enzovoort.

Na *Attaque!* besteedde Bulnes voor het eerst een jaar lang alle tijd aan het schrijven, om zich te verdiepen in de geschiedenis van zijn Spaanse familie. Het resultaat was allerm minst een saaie familieroman. *Het bloed in onze aderen* begint in de Rif, Marokko, waar het Spaanse leger in het voorjaar van 1921 een pijnlijke nederlaag zal lijden. De oorlog tegen de Rifijnen dient geen ander doel dan de ijdelheid van de koning en de legertop: de baai van Alhucemas moet bijvoorbeeld absoluut veroverd worden op de verjaardag van de koning. Helaas is er “bij mijn weten nog nooit een oorlog gewonnen louter op het enthousiasme van de bevelhebbers”. Het zijn de woorden van kolonel Augusto Santamaría del Valle, die ter plaatse zijn best doet om een ramp te vermijden en het maar op het nippertje overleeft.

Het militaire hoofdstuk is slechts de inleiding tot een zich geraffineerd vertakkende roman vol politieke intriges, complotten, besprekingen in achterkamertjes, ophefmakende moordzaken. Bulnes trekt een spanningsboog die reikt van de nederlaag in Marokko tot de staatsgreep van de aartsconservatieve generaal Primo de Rivera twee jaar later. Een onderzoekscommissie is bezig met het uitzoeken wie verantwoordelijk is voor de negenduizend Spaanse doden – en met de juiste gegevens zou dit wel eens tot de val van de koning kunnen leiden. Sleutelrollen zijn weggelegd voor een seriemoordenaar en voor een onthullend dagboek.

Voor humor heeft Bulnes geen plaats ingeruimd, alhoewel er af en toe wat te glimlachen valt in het laatste deel van het boek.

Op zijn website noemt Bulnes onder anderen Eduardo Mendoza als literair voorbeeld. Deze Spaanse bestsellerauteur, die ook bij de critici vrij hoog genoteerd staat, debuteerde in 1975 met *La verdad sobre el caso Savolta (De waarheid over de zaak-Savolta)*, een niet in het Nederlands vertaalde historische roman die zich afspeelt in het Barcelona van 1917 en die een bepaalde verwantschap vertoont met *Het bloed in onze aderen*. Al is hij meer een klassieke verteller dan de afstandelijke Bulnes, Mendoza reconstrueerde min of meer hetzelfde tijdvak als Bulnes, met veel aandacht voor de ongezonde mix van onderwereldfiguren en politieke complotten. Ook Mendoza's roman is veelstemmig door de afwisseling van stijlen (in zwaarig proza beschreven scènes, imitaties van pamfletten uit het tijdvak, uitgetikte verslagen van verhoren).

Overigens breekt Bulnes in *Het bloed in onze aderen* allerm minst met zijn eerdere werk. Er zit een consistentie in de kringen die hij beschrijft: het zijn vrij complexe minigemeenschappen, waarin elk individu zijn eigen doelen nastreeft en allianties altijd een houdbaarheidsdatum hebben. Bulnes en zijn personages zijn dol op stratego en ze verdedigen hun belangen lang niet altijd op een correcte wijze. Over de vakbondspenningmeester Serafin Maragall schrijft Bulnes: “Zijn huidige positie heeft hij te danken aan jaren van subtiel machtsspel en na vijftien jaar in de politiek weet hij in te spelen op elke menselijke zwakte en tekortkoming, waarbij zijn voorkeur uitgaat naar hebzucht, machtswellust en eerezucht. (...) Haal je ergste tegenstanders altijd aan jouw kant van de tafel, maak jouw probleem hún probleem.”

In *Het bloed in onze aderen* staat er ontzettend veel op het spel, maar de technieken die de politici in dit boek hanteren, vonden we ook al in Bulnes' satires. Doorgaans is zijn hoofdpersoon in het begin een sukkel die de manipulaties en strategieën alleen maar kan ondergaan. Jidde in *Lab* laat zowel op het werk als privé over zich heen lopen. Daniël sluit in de eerste hoofdstukken van *Attaque!* een alliantie met een collega om aan een vervelend klusje te ontsnappen, maar zijn plannetje bezorgt hem alleen maar meer werk.

Niettemin zijn dit geen typische Hollandse roman-*losers*. Jidde heeft aan het eind van *Lab* veel bijgeleerd en verdedigt met succes zijn (wankel) proefschrift. Daniël lijkt goed op weg om de strijd om het psychiatrisch ziekenhuis te winnen; dat hij dat uiteindelijk niet doet, heeft te maken met de psychologische klap die Bulnes hem aan het einde toebrengt. Elk van de drie “vroeg” romans eindigt namelijk op dezelfde manier: de hoofdpersoon krijgt een draai om de oren die hem dwingt tot een drastische herziening van zijn of haar prioriteiten. Daniël ontdekt in *Attaque!* dat niet zijn neef maar zijn broer de drugs in zijn bagage heeft verstopt; hij wreekt zich, maar schaamt zich voor de gevolgen. De arts uit *Zorg* komt erachter dat de patiënte met het zwaar toegetakelde gezicht haar verdwenen flatgenote en beste vriendin is, terwijl iedereen haar aanzag voor een hoer die was toegetakeld door haar pooier. Het spelletje stratego, waartoe de personages door hun milieu gedwongen werden, komt tot een bruusk einde, waardoor ze de verwrongen relaties met de belangrijkste personen in hun leven gaan herevalueren.

Dit emotionele element ontbreekt in *Het bloed in onze aderen* en dat is een zwakte. Bulnes’ ambitieuze vierde roman is een heel rationeel boek: uitstekend gedocumenteerd, zuiver opgeschreven, vol verstandige mensen (vooral mannen) die op het toppunt van hun intellectuele gaven opereren. Maar emotie is dit boek vreemd, wat betekent dat Bulnes nog ruimte heeft voor groei. Niettemin heeft hij met *Het bloed in onze aderen* duidelijk gemaakt dat hij niet altijd de schrijver van medische satires zal blijven. Ook al heeft hij zijn shortlistnominatie niet kunnen verzilveren, Bulnes speelt vanaf nu mee met de grote jongens.

MARK CLOOSTERMANS

MIQUEL BULNES, *Het bloed in onze aderen*, Prometheus, Amsterdam, 2011, 623 p.

MIQUEL BULNES, *Attaque!*, Prometheus, Amsterdam, 2007, 267 p.

MIQUEL BULNES, *Lab*, Vassallucci, Amsterdam, 2005, 288 p.

MIQUEL BULNES, *Zorg*, Vassallucci, Amsterdam, 2003, 240 p.